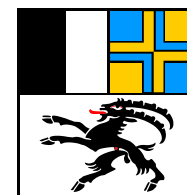

Missiva Program da la regenza e plan da finanzas 2013-2016

Orientaziun da las medias dals 12 da
december 2011

Cussegliera governativa Barbara Janom Steiner, scheffa
dal departament da giustia, segirezza e sanadad

Claudio Riesen
chancelier

Cuntegn

1. Bainvegni ed andament

2. Basa e champs d'acziun

Controlla dal success da la perioda da program 2009-2012

Emprima examinaziun da las incumbensas

Finamiras e maximas dal cussegl grond

Champs d'acziun 2013-2016

3. Puncts centrals da svilup dal program da la regenza/plan da finanzas 2013-2016

Intenziuns strategicas e puncts dal program tschernids

Basas da la planisaziun da las finanzas

Finamiras e svilupps da la planisaziun da las finanzas

Conclus concernent il plan da finanzas

4. Dumondas e discussiun

Controlla dal success da la perioda da program 2009-2012

Cuntanscher la finamira ademplì		ademplì per gronda part	ademplì per part	betg ademplì	total
- fin la fin da l'onn 2011	3	21	5	1	30
- fin la fin da l'onn 2012	11	15	3	1	30

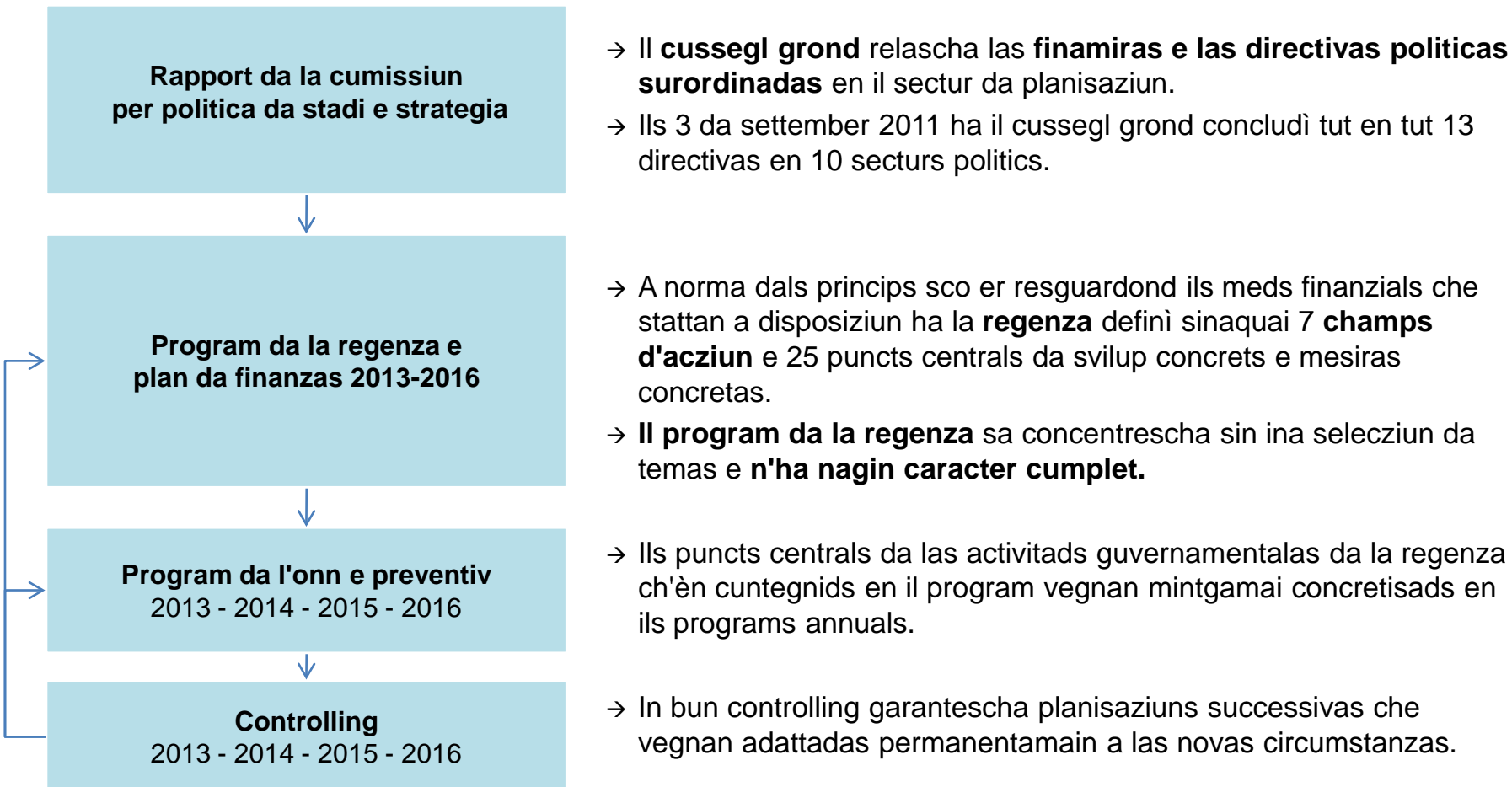
Stgaffì cundiziuns generalas impurtantas per l'avegnir

- **Administraziun generala**
 - flexibilisaziun da las relaziuns externas
 - reducziun dal dumber da vischnancas; refurma da vischnancas e dal territori
 - nova concepziun dal e-government; introducziun dal e-voting
- **Segirezza**
 - reorganisaziun da las dretgiras; detretschament da las incumbensas giudizialas
- **Furmaziun**
 - revisiun totala da la lescha da scola
- **Sanadad**
 - promoziun da la sanadad tras prevenziun
- **Ambient**
 - midada dal clima: protecziun cunter catastrofas da la natira
 - effizienz da l'energia: revisiun totala da la lescha d'energia
- **Economia**
 - refurma dal turissem: structuradas cumpetitivas e repartiziun da las incumbensas
 - reducziun da la taglia sin il gudogn e sin la facultad
- **Betg cuntanschi ina finamira**
 - nova concepziun da la guldaziun da finanzas e da la repartiziun da las incumbensas tranter il chantun e las vischnancas (NGF grischuna) refusada dal pievel

Emprima examinaziun da las incumbensas

- Incarica tenor l'art. **78 CC** examinaziun da las incumbensas
 - incumbensas publicas ston vegnir controlladas periodicamain, sch'ellas èn necessarias, efficacias e finanziablas
- realisaziun pragmatica cun integrar en il process da las planisaziuns politicas:
 - realisà l'emprima giada il 2010 sco stgalim preliminar tar l'elavuraziun dal program da la regenza 2013-2016
 - controlla cumplessiva da 113 incumbensas
 - controlla detagliada da 31 incumbensas – da quellas 25 incaricas da la regenza
- Resultats:
 - **betg renunziar ad incumbensas da basa dal stadi – betg avrir champs d'incumbensas totalmain novs**
 - integrà **per part u dal tuttafatg 6 incumbensas** da differents secturs **en il program da la regenza 2013-2016**: fatgs giudizials, scolas medias, provediment d'aua, svilup dal lieu, industria e mastergn, svilup regional e gulivaziun da finanzas
- analisa da la politica da finanzas:
 - grevezzas supplementaras chaschunadas da projects chantunals da refurma ston vegnir cumpensadas

Finamiras e maxims dal cussegl grond

Champs d'acziun 2013-2016

"La populaziun grischuna e l'economia grischuna creschan sut la media cumpareglià cun il rest da la Svizra. La finamira principala dal program da la regenza è quella da promover la creschientscha da l'economia e d'augmentar uschia l'attractivitat dal Grischun sco lieu d'economia, da lavur e da domicil. En vista al svilup demografic ed a la mancanza dals meds finansialas che sa mussan vegnan ad esser necessaris sforzs spezials per cuntanscher questa finamira."

→ Champs d'agir:

1. "Augmentar la creschientscha economica"
2. "Sa sviluppar sco spazi da lavurar e da viver attractiv"
3. "Simplifitgar structuradas e proceduras e las render pli accessiblas per las burgaisas e per ils burgais"
4. "Procurar per ina buna furmaziun e per ina ferma identitad"
5. "Profitar d'in ambient intact sco chapital per il futur"
6. "Promover l'integraziun e la segirezza"
7. "Garantir ina qualitat da viver fitg buna ed ina segiranza sociala"

Intenziuns strategicas e puncts dal program tschernids

"Augmentar la creschientscha economica"

- **Svilup economic** – Intensivar la promoziun da manschis industrials orientads a l'export (svilup dal lieu), dal turissem sco sector d'export sco er dal svilup regional; **revisiun totala da la lescha per il svilup economic.**
- **Producziun d'electricitad – Optimar ed amplifitgar la forza idraulica**, construir ulteriurs implants che produceschan energias regenerablas e – grazia ad ina **politica d'in return al proprietari** avantagiusa per il Grischun – profitar da potenzials per producir energia en moda persistente sco er augmentar la **valurisaziun en quest sector ch'è impurtant per l'economia publica da las vischnancas e dal chantun.**
- **Economia forestala** – Reducir ad in minimum la dependenza da la tgira dals gauds da protecziun dal martgà da laina; **optimar l'economia forestala e promover la vendita da laina**; cuntanscher a media vista ina structura economica cumpetitiva en la branscha da gaud e da laina.

Intenziuns strategicas e puncts dal program tschernids

"Sa sviluppar sco spazi da lavurar e da viver attractiv"

- **Svilup dal spazi e da l'abitadi** – Elavurar ina **strategia moderna per realisar il concept dal territori per la Svizra**; promover il svilup per viver e per lavurar a lieus centrals; rinforzar la protecziun dal terren cultivà prezius tras directivas strategicas per planisaziuns posteriuras e per svilups da projects gronds sco er – cun agid d'in plan chantunal d'acziun – per promover grondas speszezass da l'urbanisaziun.
- **Mantegniment da vias e traffic da transit** – Metter a disposiziun **ina rait da vias** mantegnida bain, **adequata** e duvrabla permanentamain per avrir il territori chantunal **per il traffic public** e privat; **nagin augment essenzial dal traffic complementar**, en spezial dal traffic pesant, sin l'axa dal San Bernardin pervia da la sanaziun dal tunnel da via dal Gottard.

Intenziuns strategicas e puncts dal program tschernids

"Simplifitgar structuradas e proceduras e las render pli accessiblas per las burgaisas e per ils burgais"

- **Qualitad dal sector terziar e coordinaziun da las proceduras – Tgitar activamain investiders tras in post da consultaziun central cun cumpetenzas da decisiun correspudentas;** controllar ed adattar ils andaments e las cumpetenzas en il rom da la revisiun totala da la lescha per il svilup economic.
- **Refurma da vischnancas e dal territori** – Realisar consequentamain la refurma da vischnancas, **eliminar impediments da fusiun e crear stimul da fusiun;** sustegnair adequatamain projects da fusiun, stgaffir in unic plaun d'amez; fusiunar districts e corporaziuns regiunalas en las regiuns; **refurma electorala suenter la refurma territoriala.**

Intenziuns strategicas e puncts dal program tschernids

"Procurar per ina buna furmaziun e per ina ferma identitad"

→ **Scolaziun e perscrutaziun** – Repartir ils giuvenils dal stgalim secundar II sin la furmaziun duala e sin las **scolas medias** en il rom das las quotas vertentas; satisfar al **basegn da forzas da lavur spezialas** da las interpresas cun glieud da professiun scolada bain e garantir la furmaziun supplementara; render attractivs **la furmaziun professiunala superiura, las scolas autas ed ils instituts da perscrutaziun** per interessentas ed interessents extrachantunals, render utilisabla la savida grazia ad in **transfer da tecnologia e da savida**.

"Profitar d'in ambient intact sco chapital per il futur"

→ **Aua da baiver ed aua da diever** – Metter a disposiziun a las vischnancas las basas necessarias per cuvrir il basegn d'aua da baiver d'ina qualidad irreproschabla cun las resursas ch'èn avant maun al lieu; preparar mesiras per garantir ch'i saja avant maun aua en cas d'ina setgira ed en cas d'urgenza.

Intenziuns strategicas e puncts dal program tschernids

"Promover l'integraziun e la segirezza"

- **Execuziun da chastis – Posiziunar il Grischun en l'execuziun da chastis sco chantun principal da la Svizra orientala;** realisar l'execuziun da chastis vinavant e l'execuziun da mesiras da nov en il Grischun en il rom dal concordat da la Svizra orientala davart l'execuziun da chastis, mantegnair ed amplifitgar plazzas da lavur en il Grischun.

"Garantir ina qualidad da viver fitg buna ed ina segiranza sociala"

- **Provediment medicinal e prevenziun – Garantir in provediment integrà ed ina prevenziun da la sanadad ch'èn buns ed economicamain supportabels da la populaziun;** stabilisar la creschientscha dals custs, remplazzar la preferenza da plazzas en chasas da tgira tras contribuziuns independentas areguard la furma d'abitar.
- **Finamiras socialas ed effects marginals – Coordinaziun simpla, chapibla ed efficazia dals differents systems socials da contribuziun;** impunder efficaciamain las resursas finanzialas che stattan a disposiziun e franar uschia l'augment dals custs.

Situaziun da partenza e basas da planisaziun per il plan da finanzas 2013-2016

- Las **finanzas** dal chantun Grischun èn actulamain en in bun stadi, pervia da las **grevezzas supplementaras** daventa il rom finanziar cun il preventiv 2012 però fitg stretg.
- La planisaziun da las finanzas sa basa sin **supposiziuns fitg optimisticas**.
- En quest connex è la planisaziun da las finanzas colliada per part cun **malsegirezzas** considerablas (svilup economic, distribuziun dal gudogn da la banca naziunala svizra, gulivaziun da resursas tras la confederaziun).
- L'**influenza da la confederaziun** crescha (protecziun da l'uffant e da creschids, finanziaziun dals ospitals).
- **Projects da refurma currentes** engrevgeschan fermamain las finanzas (lescha da scola, refurma da vischnancas e dal territori).
- Las **contribuziuns a terzas personas** creschan en moda sfranada.

Directivas da la politica da finanzas per ils onns dal plan 2013-2016

1. **Deficit** budgetà maximal da 50 milliuns francs.
2. Limitaziun da las **investiziuns nettas** budgetadas a 200 milliuns francs.
3. **Quota dal chantun stabila** – ratas da creschientscha differenziadas per sector politic.
4. **Grevezza fiscala stabila** – sut la media da la cumparegliaziun internaziunala.
5. **Deficit** budgetà **dal quint da las vias** da 10 resp. 20 milliuns francs.
6. Limitaziun da la creschientscha da la **summa totala dals salaris** budgetada ad 1,0 pertschient.
7. Evitar da **spustar grevezzas** tranter il chantun e las vischnancas.
8. Applitgar maximalmain la **finanziaziun tras il giudider e tras il chaschunader**.
9. Realisar incumbensas e projects novs ed engrondids che han in effect sin las finanzas pir, sche la **finanziaziun è suffizienta**.

Survista dals resultats dal plan da finanzas

	Preventiv	Plan da finanzas			
	2012	2013	2014	2015	2016
		en milliuns francs			
Custs	2'279.0	2'362.6	2'371.8	2'401.0	2'423.6
Retgavs	2'249.2	2'291.0	2'276.5	2'334.5	2'334.2
Deficit	-29.8	-71.6	-95.3	-66.5	-89.4
Expensas totalas consolidadas	2'028.0	2'084.9	2'099.5	2'119.6	2'147.6
<i>Augment envers l'onn precedent</i>	<i>2.4%</i>	<i>2.8%</i>	<i>0.7%</i>	<i>1.0%</i>	<i>1.3%</i>
Investiziuns bruttas*	396.2	378.9	383.1	370.7	373.1
Investiziuns nettas*	199.0	194.1	203.4	199.1	195.0
Deficit da finanziaziun	97.9	134.1	152.2	111.5	140.0

*senza ils emprests finanziads da la confederaziun per ACA, NPR, gaud sco er tunnel da l'Alvra da la VR e nova construcziun dal center administrativ a Cuira

Conclusiuns

- **Defizits** ch'èn cleramain pli gronds che 50 milliuns francs.
- Tegnair quint da las stretgas finanzialas cun **fixar prioritads en il program da la regenza.**
- **Nivel da las investiziuns** sa chatta en in rom supportabel.
- **Deficits da la finanziaziun** chaschunan ina perdita da meds finanzials.
- Correcturas per evitar **surchargias structuralas** e per **realisar il program da la regenza:**
 - mintga onn en il rom dal preventiv;
 - cun reveder leschas p.ex. en ils secturs da la sanadad e dals fatgs socials che han ina gronda dinamica da creschientscha.